

Pesachim Sources 22

חידושי הריטב"א מסכת פסחים דף ו עמוד א

בהמת ארנונא ועיסת ארנונא, יש שפי' שהיא של שותפות, וכתב הרי"ט ז"ל דאינו מחזור, ובמסכת בכורות (ג' א') מסקינן דשותפות גוי אפילו אין לו בה אלא אזנו פוטרת והתם לגמרי משמע דפטרינן, וגבי עיסה בהדיא תנן (חלה פ"ג מ"ה) עשה עיסה עם הגוי בשותפות אם יש בחלקו של ישראל כשיעור חייבת ואם לאו פטורה, ובירושלמי (שם) פרכינן עלה מה בין זו לעיסת ארנונא אלמא תרי מיילי נינהו, ופירש דארנונא הוא חוק שיש למלך בשל כל אדם בכל בהמה ועיסה לאכילתו כשהולך ממקום למקום ומיבעיא לן אי חשיב כשותפות או לא, ובלישנא קמא אמרינן דהיכא דמצי מסלק ליה בזוזי (פטורה) [חייבת] ובלישנא בתרא מסקינן דבהמת ארנונא פטורה בין דמצי מסלק ליה בין דלא מצי מסלק ועיסה חייבת אף על גב דלא מצי מסלק ליה בזוזי, וטעמא דבהמת ארנונא אית לה קלא ויבא גזבר המלך ויטול חלקו אבל עיסה אין לה קול ומסתמא מבריחה מן הארנונא, וזהו מה שכתב הרב אלפסי ז"ל בהלכות האי אית ליה קלא דלגוי, ולא משום דסבר דבשל שותפות מיירי, כן כתב הרי"ט ז"ל, ובענין אחר פירשו בתוספות ולא נראה לאחרונים ז"ל.

בית הבחירה למאירי מסכת פסחים דף ו עמוד א

בהמת ארנונא ר"ל משותפת בין גוי וישראל פטורה מן הבכורה אף על פי שאפשר לישראל לסלק את הגוי בדמים שכל שיש לגוי חלק בו פטור מן הבכורה כמו שהתברר בראשון של בכורות לדעת רבנן שהלכה כמותם ואם אתה בא לחייב מפני מראית העין ולחוש שמא יבא לידי תקלה לפטור מפני זה מה שאין לגוי חלק בו אין זה כלום שהרי בהמה קול יש לה והדבר ידוע לכל שיש לגוי חלק בה אבל עיסת ארנונא חייבת אף על פי שאין לישראל יכול לסלק את הגוי בדמים ושאינן בחלקו של ישראל שיעור חלה ולא מן הדין שכל שאין בחלקו של ישראל שיעור חלה פטורה מן הדין אלא שמתוך שאין לה קול יבאו לטעות לפטור אף במקום שאין לגוי חלק בה או בשיש בחלקו של ישראל שיעור חלה ואף על פי שאמרו במסכת חולין בענין מתנות וראשית הגז סתם גוי מיפעא פעי לא אמרוה אלא לענין מכירה שמדקדק וצווח בחשבונו עם שותפו ומה שאמרו במסכת חלה עיסה של גוי ושל ישראל אם יש בחלקו של ישראל כשיעור חייבת ואם לאו פטורה וכן שאמרו בתלמוד המערב העושה עיסתו עם הנכרי פטור מן החלה ור"ל שעיסתו הראויה לחלה נעשית עם הנכרי ר"ל שאין בחלקו של ישראל שיעור חלה כל אלו פירושן מן הדין וי"א אף מתקנת חכמים אלא כגון שהגוי עומד שם וניכר לכל שיש לו חלק בה ובהמת ארנונא ועיסת ארנונא פירושן משותפת בין גוי וישראל על דרך כי ארנונא גבול מואב בין מואב ובין האמורי:

ויש מפרשים שכווצא בזו אף בעיסה פטורה הואיל ואין בחלקו של ישראל שיעור חלה ואין מחייבין אותה מפני מראית העין אלא שבשמועה זו הם מפרשים ארנונא מלשון סעודה שכשהיה המלך הולך ממקום למקום היו מפרנסים אותו בכל מקום וכן אתה מכריעה מתלמוד המערב וממה שאמרו בשלישי של חלה נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטורה נתנה לו במתנה עד שלא גלגלה חייבת משנתגלגלה פטורה והקשו בתלמוד המערב מה בינה לעיסת ארנונא שחייבת כלומר אף על פי שהיא של גוי שהרי לדעת חיל המלך לשין אותה ותיצו תמן ברשות ישראל היא שמא ימלך הגוי שלא ליטלה כלומר שפעמים שהם מתפשרים באותן הסעודות בדמים ברם הכא לדעתו של גוי היא תלויה ואלו היתה עיסת ארנונא משותפת בין גוי וישראל היאך חוששין שמא ימלך הגוי שלא ליטול חלקו ועוד היאך היה מקשה מעיסה משותפת שיש כשיעור בחלקו של ישראל לעיסה זו שכלה לנכרי ועוד היה לו להקשות מסוף אותה משנה עצמה שאמרו בה העושה עיסה עם הנכרי אם אין בשל ישראל כשיעור פטורה הא יש בה כשיעור חייבת שהיא עיסת ארנונא לדעתם ועוד שלדעתם היה להם לתרץ בתלמוד המערב שניא היא שיש כשיעור בחלקו של ישראל אלא ודאי אין פירוש ארנונא אלא העשויה לחיל המלך ובתוספתא אמרו עיסת ארנונא חייבת בחלה מפני שחייב הוא באחריותה עד שימסור וכן הדברים נסעדים ממה שאמרו בבבא בתרא ח' א' הלך זו ארנונא ולשון הלך הוא כשהיה המלך הולך ממקום למקום והיו לוקחים מכל בהמה חלק ידוע וכן מכל עיסה ולפעמים היו מסלקין אותו במעות ובבהמה פטורה הואיל ויש לגוי חלק בה ושהדבר ידוע וברור לכל אבל עיסה חייבת שהרבה פעמים מעלימין אותה מצד שאין לה קול והרי היא כשלו לגמרי:

ויש מפרשים ארנונא כענין זה אלא שמפרשים לשון ארנונא מס כענין מסים וארנוניות ויש גורסין בהפך ר"ל בהמת ארנונא חייבת דאית לה קלא ר"ל שהכל יודעים שיש לו בהמה ואין יודעים שיש לגוי חלק בה אבל עיסה לית לה קלא ואין הדברים נראין אלא כגירסא הראשונה ולמדת לדברי הכל שכל שיש בחלקו של ישראל שיעור חלה חייבת וא"כ מה שהקשו רבים היאך לא חייב בעיסה מטעם דהא אפשר למיפלגא בלישה מה שאין כן בבהמה וכענין מה שאמרו ביום טוב בבהמה חציה של גוי וחציה של ישראל שמותר לשחטה ביום טוב אינה קושיא שהרי בכאן לא הוצרכנו לחייב בעיסה אלא בשיש בה שיעור חלה בין הכל:

הר"ן מסכת נדרים דף סב עמוד ב

והלך זו ארנונא - סעודת המלך כשהולך ממקום למקום ארנונא בלשון יון סעודה, לשון אחר שותפות שיש לו למלך בבהמות דארנונא לשון שותפות מדכתיב (במדבר כא) כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמורי.

משנה מסכת חלה פרק ג משנה ה

[*] עובד כוכבים שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטורה מן החלה נתנה לו מתנה עד שלא גלגל חייב ומשגילגל פטור העושה עיסה עם העובד כוכבים אם אין בשל ישראל כשיעור חלה פטורה מן החלה:

ר"ש מסכת חלה פרק ג משנה ה

העושה עיסה עם נכרי - בשותפות וכי פטרינן בראשית הגז (דף קלה ב) שותפות נכרי מן החלה בשאין בחלקו של ישראל כשיעור ובירושלי (שם) אמרינן ר' בון בר חייא בעי קומי ר' זעירא ואפי' יש בשל ישראל כשיעור יעשה קב מיכן וקב מיכן וקב הנכרי באמצע א"ל ר' זעירא ואינו מעורב על ידי נכרים:

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קלה עמוד א

לכדתניא: בהמת השותפים חייב בראשית הגז, ור' אלעאי פוטר; מ"ט דר' אלעאי - אמר קרא צאנך - ולא של שותפות; ורבנן - למעוטי שותפות עובד כוכבים; ור' אלעאי - שותפות עובד כוכבים מנא ליה? נפקא ליה מרישא דקרא ראשית דגנך - ולא שותפות עובד כוכבים; ורבנן - ראשית (הגז) הפסיק הענין, ור' אלעאי - וי"ו הדר ערביה, ורבנן - לא נכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ראשית! ורבי אלעאי - אידי דהאי קדושת דמים והאי קדושת הגוף פסיק להו, והדר ערבי להו. ואיבעית אימא: שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי, דתניא: ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות - טבל וחולין מעורבים זה בזה דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר: של ישראל - חייב, ושל עובד כוכבים - פטור; עד כאן לא פליגי, אלא דמר סבר יש ברירה ומר סבר אין ברירה, אבל שותפות דעובד כוכבים - דברי הכל חייבת. ואי בעית אימא: תרווייהו לר' אלעאי מצאנך נפקא, שותפות דעובד כוכבים מאי טעמא - דלא מייחדא ליה, לישראל נמי - לא מייחדא ליה; ורבנן - עובד כוכבים לאו בר חיובא הוא, ישראל בר חיובא הוא. אמר רבא: מודה רבי אלעאי בתרומה, אף על גב דכתיב דגנך - דידך אין דשותפות לא, כתב רחמנא תרומותיכם; אלא דגנך למה לי? למעוטי שותפות עובד כוכבים. חלה אף על גב דכתיב ראשית, ואיכא למימר: נילף ראשית מראשית הגז, מה להלן - דשותפות לא, אף כאן - דשותפות לא, כתב רחמנא עריסותיכם, אלא טעמא דכתיב עריסותיכם הא לאו הכי הוה אמינא: נילף ראשית ראשית מראשית הגז? אדרבה, נילף מתרומה! ה"נ, אלא עריסותיכם למה לי? כדי עריסותיכם. פאה אף על גב דכתיב שדך - דידך אין שותפות לא, כתב רחמנא ובקצרכם את קציר ארצכם, אלא שדך ל"ל? למעוטי שותפות עובד כוכבים. בכורה אף על גב דכתיב כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך דידך אין דשותפות לא, כתב רחמנא ובכורות בקרכם וצאנכם, אלא בקרך וצאנך למה לי? למעוטי שותפות עובד כוכבים. מזוזה אף על גב דכתיב ביתך - דידך אין שותפות לא, כתב רחמנא למען ירבו ימיכם וימי בניכם,